

Nordens RESSOURCER

Program for Islands formandskab i Nordisk Ministerråd 2004

Indhold

Indledning	2	De menneskelige ressourcer	13
Demokrati	4	Folkesundheden skal forbedres	13
Demokrati og IT i det nye århundrede	4	Samarbejde på IT-området	13
Demokrati for alle	4	Personalepolitik i sundheds- og socialtjenesten	13
Ingen hindringer ved de nordiske grænser	5	Koordineret ældreforsorg	13
Regionalt samarbejde i Nordatlanten	5	Nye beskæftigelsesmuligheder for handicappede ..	14
Nabopolitik i Nordatlanten	6	Bedre service for børn med særbehov	14
Nærområdesamarbejdet - nye visioner	6	Indsatser mod misbrug af rusmidler	14
Lovgivningssamarbejde	7	Behandling til fængslede misbrugere	14
Kultur	9	Bolig til alle	15
Kultursamarbejde	9	Målrettet regionalpolitik	15
At gøre bedre brug af kulturarven	9	Væk med den kønsbestemte lønforskel	16
At vinde nyt land indenfor kunsten	9	Fri bevægelse af arbejdskraft	16
At udløse ungdommens handlekraft	10	Konkurrence om forbrugeroplysninger	17
At producere mere multimedia	10	Natur	20
At gøre fremstød for nordisk kultur	10	Beskyttelse af havmiljøet	20
Uddannelse og videnskab	10	Sikre levnedsmidler	20
Livsfærdigheder og den levende skole	11	Rene fiskeriprodukter	21
Koordinering inden for forskning og innovation ..	11	Genetiske ressourcer i dyr og planter	21
Innovation i erhvervslivet	11	Hydrogen og vedvarende energikilder	22
Fleksibel uddannelse	12	Transport og bæredygtig turisme	23
Et nyt nordisk sprogråd	12	Nordøstpassagen	23

Program for Islands formandskab i Nordisk Ministerråd 2004

Indledning

Island vil lede det nordiske samarbejde i 2004 under overskriften *Nordens ressourcer*. Overskriften har bred betydning. Med ressourcer henvises der til samfundsorden, sociale forhold, kulturarv og naturressourcer. Den primære ressource er dog nordboerne selv og formandskabets overordnede mål er at udbygge og gøre bedre brug af de menneskelige ressourcer og dermed styrke Nordens konkurrencedygtighed internationalt.

Norden er rig på naturressourcer, uberørt og mangfoldig natur såvel som udnyttelige ressourcer. Samfundsordenen hviler på et stærkt demokratisk grundlag, demokratiet er levende, den sociale rigdom omfattende, samfundsdebatten frugtbar og de frivillige organisationer trives. Forvaltningen i Norden er åben og gennemsigtig og samfundets

institutioner nyder alment stor tillid. De nordiske lande har generelt valgt de samme løsninger for at sikre god uddannelse, forskningsvirksomhed, brug af teknologi, sundheds-tjeneste og social sikkerhed. Dette har givet de nordiske lande en fremtrædende international position. Den stærke samhørighed mellem disse beslægtede nationer vidner om den rige og mangfoldige kulturarv, som vi har til fælles. Samarbejdet og forholdet mellem landene er godt og det samme gælder forholdet til nabolandene. De nordiske lande er, hvert på sin måde, aktive deltagere i internationalt samarbejde og i de organisationer, der har indflydelse på udviklingen i Norden og nærområderne.

Nordens ressourcer er derfor mangfoldige og danner tilsammen grundlaget for den nordiske velfærd. Dette forklarer Nordens stærke position i det internationale samfund. Disse mangfoldige ressourcer må udnyttes til fulde, så velfærden styrkes og landenes fremgang internationalt sikres.

Under sit formandskab agter Island at bringe nogle vigtige spørgsmål op i den nordiske debat:

- Bliver demokratiet aktivt nok de næste årtier i en verden præget af informationsteknologi og globalisering?
 - Hvordan skal vi håndtere truslerne mod miljøet i de arktiske områder?
 - Værner vi tilstrækkeligt om den rigdom, der ligger i Nordens uberørte natur?
 - Er de unges handlekraft en uudnyttet ressource?
 - Ligger der en uudnyttet rigdom blandt Nordens beboere af udenlandsk afstamning?
 - Ligger der uudnyttet menneskelig rigdom i Nordens spredte bebyggelse?
 - Hvordan kan man styrke innovation og videnindustri som grundlag for Nordens fremstød i en erhvervsmæssigt globaliseret verden?
 - Ligger der en uudnyttet rigdom i den nordiske kulturarv og kunst?
- Udnytter vi den rigdom godt nok, der ligger i den nordiske tradition for samarbejde, både på den nordiske og den internationale arena?
 - Kan der gøres bedre brug af de potentialer, der ligger i samarbejdet med Baltikum og andre nærområder i øst?
 - Udnytter vi potentialet godt nok for samarbejde med naboområderne i Nordatlanten?

Formandskabet har tre hovedtemaer - demokrati, kultur og natur - og de flettes sammen på forskellig vis. Brug af de menneskelige ressourcer kan ikke adskilles fra kultur, samfundsorden og den demokratiske tradition. En udnyttelse af naturressourcerne kan heller ikke ske uden viden og opfindsomhed.

Demokrati

Den demokratiske tradition er en af Nordens største ressourcer og drivkræfter. Demokratiets spilleregler er ikke mindre vigtige end demokratiet som ledelsesform. Disse indbefatter en bestemt måde at analysere problemer på med udsyn og tolerance, for at løse dem på en fornuftig måde, der tjener fællesskabet.

En demokratisk samfundsorden bliver aldrig opnået én gang for alle. Demokrati opstår ikke af sig selv, men skal konstant overvåges, og der må findes løsninger, så alle samfundsgrupper så godt som muligt kan gøre brug af deres demokratiske rettigheder. I et sandt demokratisk samfund er ingen stemme så svag, at den ikke bliver hørt.

Demokrati og IT i det nye århundrede

I 2002 afholdt Nordisk Råd en temakonference i Island under overskriften *Nordisk demokrati 2020*, hvor demokratiets fremtid som ledelsesform blev diskuteret. Der blev opfordret til en videre debat om dette vigtige emne.

Den demokratiske samfundsorden står stærkt i Norden. Der er dog behov for konstant at observere de grundlæggende træk i et sandt demokrati, for eksempel valgdeltagelse og den almene interesse for det politiske arbejde. Informations- og kommunikationsteknologi skaber muligheder for bedre at formidle oplysninger og for at gøre den direkte kontakt mellem myndigheder og borgere lettere. På den anden side kræver forøget globalisering nye løsninger både hjemme og internationalt.

Island foreslår, at de nordiske samarbejdsministre tager imod Nordisk Råds opfordring og nedsætter et *Demokratiudvalg* med repræsentanter for de nordiske regeringer, der får til opgave at belyse demokratiets fremtid ud fra de førnævnte aspekter. Udvalget skal også belyse, hvordan IT kan forbedre borgernes adgang til oplysninger og deres indflydelse på beslutninger hos den lovgivende og udøvende magt.

I 2004 planlægges en konference om demokratiudviklingen i IT-samfundet på IT-ministerrådets vegne. Konferencen afholdes i samarbejde med *Demokratiudvalget*.

Demokrati for alle

For at bane vejen for aktivt demokrati i fremtiden, skal der fokuseres på de unge. Det er vigtigt, at den generation, der nu vokser op, er ansvarsfuld og selvstændig og kender

demokratiets spilleregler på alle områder. Derfor satser Island på, at børn og unge fortsat står i centrum i det nordiske samarbejde. Handlingsplanens mål om samarbejde blandt børn og unge - *Norden inn i et nytt årtusen* - passer godt til Islands prioriteringer, blandt andet ved at understrege de unges deltagelse og indflydelse på egne anliggender. Island vil følge det arbejde op, der påbegyndtes under det norske formandskab med den hensigt at øge de unges deltagelse i det demokratiske samfund og demokratiske beslutninger. Under formandskabet afholdes en konference om de unges rolle i et aktivt demokrati.

En af forudsætningerne for aktivt demokrati er, at alle samfundsgrupper har mulighed for at få reel indflydelse i samfundet. Indvandrere til Norden med rødder i en anden kultur er ofte i større fare end andre for at isoleres. Dette gælder især for kvinder. Island vil tage imod stafetten fra Sverige og arbejde for integrationen af indvandrere og deres aktive deltagelse i samfundet, fordi det er af stor betydning at gøre brug af deres færdigheder, kundskaber og kulturelle rigdom.

Ingen hindringer ved de nordiske grænser

Fra første færd har det nordiske samarbejde prioriteret borgernes frie bevægelighed mellem landene, med henblik på arbejde, studier eller kortere ophold, og lagt vægt på at borgerne fra de øvrige lande så vidt muligt nyder de

samme rettigheder som det pågældende lands borgere. Dette er målsætningen i mange overenskomster mellem landene om borgernes rettigheder. Der er dog stadigvæk mange huller. Derfor er der gjort store indsatser for at ophæve grænsehindringer efter udgivelsen af de to rapporter, *Norden - öppet för världens vindar* (2000) og *Nordbornas rättigheter* (2001). Island vil følge op på indsatsen for at udrydde grænsehindringer i Norden. For at nå det mål har tidligere statsminister Poul Schlüter fået som opgave i 2004 at fortsætte arbejdet med ministerrådenes koordinerede initiativer.

Regionalt samarbejde i Nordatlanten

Den nordiske samarbejds tradition kommer blandt andet til udtryk i det regionale samarbejde. Det har klart ført til gode resultater, forbedret udnyttelsen af naturressourcer og hævet levestandarden. Det tjener tydeligt Sveriges og Finlands interesser, at de i fællesskab dyrker det regionale samarbejde og i Øresundsregionen har Sverige og Danmark et godt samarbejde om at løse fælles opgaver. På samme måde har de nordiske lande i Nordatlanten utvetydig gavn af sammen at løse vigtige opgaver af fælles interesse. Island understreger derfor vigtigheden af, at det vestnordiske samarbejde får større vægt på den nordiske arena, især fordi de nordatlantiske interesser ikke er begrænset til Vestnorden, men er fælles for hele Norden.

Nabopolitik i Nordatlanten

Den holdning er blevet mere fremtrædende i Nordisk Ministerråd, at det er på tide at fokusere på Vestnordens nærmeste naboer i og omkring Nordatlanten. Island mener det er vigtigt, at Nordisk Ministerråd tager fat på en ny politik i samarbejdet med naboområderne, der også inkluderer Canadas Atlanterhavskyst, Nunavut, Nunavik, Skotland, de skotske øer, Irland og Nordirland. Dette hænger nært sammen med en vision om at styrke det vestnordiske regionalsamarbejde på alle områder. Det vigtigste argument her er, at alle landene i og omkring Nordatlanten i fællesskab bærer ansvaret for havets ressourcer og deres udnyttelse, så de må samarbejde om at beskytte havmiljøet.

I 2003 blev der i Ministerrådet fremlagt en rapport, *Vest-Norden i det nordiske samarbejde*. Den var udarbejdet af en arbejdsgruppe efter opfordring fra de nordiske samarbejdsministre, der vedtog den i juni 2003. Rapporten omfatter mange af Ministerrådets sektorer. Den indeholder også forslag og idéer til samarbejdsprojekter, både indenfor det vestnordiske regionalsamarbejde og samarbejdet med naboområderne i Nordatlanten. De berørte ministerråd er blevet bedt om at gøre rede for, hvordan de agter at følge rapporten op. Under formandskabet har Island til hensigt at arbejde for at føre de enkelte ministerråds politik hurtigst muligt ud i livet.

Nærområdesamarbejdet - nye visioner

Samarbejdet med naboerne i øst, Baltikum, og nu i voksende grad med Nordvestrusland hviler også på en stærk, nordisk samarbejds tradition. De sidste år har de nordiske lande, sammen og hver for sig, deltaget i et omfattende udviklingsarbejde i nærområderne, både med penge og ekspertise. Samarbejdet har været til stor nytte for alle parter, og det er vigtigt, at det føres videre, både i det nordiske og det europæiske forum. I løbet af de næste år vil denne del af det nordiske samarbejde uundgåeligt ændres og kernen i det langsomt flyttes til Nordvestrusland. Som følge af, at de baltiske lande bliver EU-medlemmer, skal der gøres status over ministerrådets samarbejde med Baltikum og Nordvestrusland og dette arbejde følges op i 2004.

Det arktiske program vidner om den vægt de nordiske lande lægger på det arktiske samarbejde. I 2003 blev det arktiske samarbejde adskilt fra andet nærområdesamarbejde og bidraget til det bliver forhøjet fra og med 2004. Det nuværende program når frem til 2005, og i fokus er de oprindelige folk, sundhedstjenesten, kvinder og bæredygtig udvikling.

Nordisk Ministerråd samarbejder også med Arktisk råd og deltager i dets projekter. Ministerrådet har endvidere er-

klæret sit oprigtige ønske om et tæt samarbejde med EU, hvilket blandt andet afspejles i EU's handlingsplan om den *Nordlige Dimension*.

Det regionale samarbejde i EU får større vægt efter udvidelsen. Island anser det for vigtigt, at samarbejdet mellem Norden og de baltiske lande bliver et effektivt og betydningsfuldt regionalt samarbejde i Europa. Nordisk Ministerråd er et vigtigt forum for debat, meningsudveksling og samråd om europæiske og andre internationale anliggender. I lyset af de ændringer, der nu foregår i Europa er det afgørende at denne uformelle del af samarbejdet styrkes.

Lovgivningssamarbejde

Der må bygges videre på den tradition i lovgivningssamarbejdet, at have samråd angående gennemførelsen af EU/EØS-direktiver og koordinere lovgivningen i Norden mest muligt. Dette er en forudsætning for, at de nordiske velfærdsstater fortsat kan arbejde mod samme mål, selvom landene har valgt forskellige veje. Det er også vigtigt for erhvervslivet, at

de juridiske rammer så vidt muligt er harmoniserede, så der fremvokser et stærkt, nordisk hjemmemarked.

Samarbejdet mellem de nordiske justitsministerier genspejler fælles værdier og fælles retsbevidsthed. Dette miljø skaber frugtbare rammer for lovreformer. Målet er, at Nordens beboere fortsat kan nyde godt af et samarbejde, hvor love så vidt muligt samstemmes. Der bliver fortsat lagt vægt på at koordinere familie- og arveret. I de nordiske justitsministres samarbejde vil der blive fokuseret på kampen mod terrorisme og traficking. Endvidere vil den internationale udvikling indenfor retsorden og strafferet blive fulgt nøje, med henblik på at sikre og øge indflydelsen fra den nordiske lovgivningstradition.

Den offentlige forvaltning i Norden og nordisk forvaltningsret bliver i voksende grad påvirket af Europarettet. Derfor er det vigtigt at drøfte, om der er grund til at styrke det nordiske samarbejde på dette område med henblik på at analysere om den nordiske forvaltningslovgivning indeholder fordele, som det er værd at holde fast i og værne om.

-
- Det foreslås, at der nedsættes et udvalg med repræsentanter for de nordiske regeringer for at drøfte den demokratiske udvikling og den indflydelse, som IT har.
 - Der afholdes en konference om demokratiets fremtid i et IT-samfund.
 - Der bliver lagt vægt på at følge op på forslag om at det vestnordiske regionalsamarbejde får større vægt på den nordiske arena.
 - Samarbejdet med Vestnordens naboer i Nordatlanten skal forstærkes.
 - Island ønsker at styrke det uformelle nordiske samråd i EU-anliggender.
 - Der afholdes en konference om de unges rolle i et aktivt demokrati.
 - Der skal fortsat gøres en indsats for at udnytte den rigdom, der findes i det multikulturelle samfund og for at styrke indvandreres aktive deltagelse i samfundet.
 - Tidligere statsminister Poul Schlüter får til opgave at fortsætte det arbejde Sverige pålagde ham for at rydde grænsehindringer af vejen.
 - Der bliver lagt vægt på lovharmonisering i Norden.
-

Island har den indstilling at fælles menneskelige ressourcer, kultur og værdier, såvel som stærke uddannelses-, videnskabs- og innovationssystemer, kan bruges mere hensigtsmæssigt. Der er stærke tegn på, at Norden ikke har udnyttet disse ressourcer godt nok til at styrke sin internationale position. Derfor lægger Island vægt på at udnytte Nordens kraft bedst muligt for at styrke konkurrencepositionen inden for kultur, uddannelse og videnskab. Nøgleordene er *synergi* og *globalt fremstød*. Den kundskabsrigdom der findes i landene skal koordineres, men samtidig skal målet være at styrke udbredelsen af nordiske kultur-, uddannelses- og videnskabsprodukter.

Island ønsker forstærket samarbejde med lande udenfor Norden, især naboområderne i Nordatlanten. Der lægges vægt på at følge op på forslag og overvejelser fra rapporten *Vest-Norden i det nordiske samarbejde* om kultur, uddannelse og videnskab. Island agter også at følge op på Nordens samarbejde med Baltikum og Nordvestrusland,

blandt andet med et fælles ministermøde om uddannelse og videnskab i 2004.

Kultursamarbejde

Island vil forestå arbejdet med at revidere de nordiske kulturministres handlingsplan, *Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet - en strategisk redegørelse*, vedtaget i 1998. Samtidig skal der følges op på den svenske indsats for at revidere støtteordninger og opbygningen af kultursamarbejdet. Der afholdes et seminar på Ministerrådets vegne om revision af kulturministrenes handlingsplan.

Endvidere fremsætter Island selv følgende mål:

At gøre bedre brug af kulturarven

Island agter at gøre en indsats for, at den rigdom, der ligger i Nordens oldlitteratur, bliver brugt bedre. Udgangspunktet er, at denne fundamentale del af den nordiske kulturarv kunne blive en energikilde for moderne kultur. Her er det især værd at nævne den nordiske mytologi, der uomtvisteligt er landenes fælleseje. Der afholdes en konference hvor disse anliggender drøftes.

At vinde nyt land indenfor kunsten

Island vil gerne understrege kunstnerens åndelige rigdom som en kreativ samfundskraft. Kunst skal være anerkendt

som et nødvendigt indslag i borgernes daglige liv i stedet for blot at være en biting eller pynt ved festlige lejligheder. Denne holdning vil komme til udtryk på forskellig vis under formandskabet. Det skal også undersøges, hvordan kunst både kan hente næring i og gøde græsrodderne. Med henblik på dette vil Island tage initiativet til et samarbejde mellem kunstnere og græsroddere, for eksempel om kreativt, kunstnerisk samarbejde med børn. Ny teknologi og tværfaglige holdninger inden for kunst danner et grundlag for mulige landvindinger, i og udenfor Norden, noget Island gerne vil fremme.

At udløse ungdommens handlekraft

Island vil foretage en opfølgning på *Det unge Norden - fællesskab og mangfoldighed - Handlingsplan for det nordiske samarbejde om børn, unge og kultur 2002-2006*, hvor børne- og ungdomskultur er i fokus. Samtidig følges den tværsektorielle handlingsplan *Norden inn i et nytt årtusen* op. Der skal fokuseres på fire områder: de multikulturelle samfund i Norden, lege og legetraditioner, ny media og udtryksformer blandt børn og unge.

At producere mere multimedia

Island agter at lægge stor vægt på at bygge bro over den såkaldte digitale kløft, dvs. samfundsgruppernes forskellige

adgang til information. I et IT-samfund må målet være en stærk, digital kultur. Derfor er det vigtigt at gøre bedre brug af teknologien til kreativ nyskabelse. Små sprogsamfund og et begrænset marked medfører, at der ikke er skabt frugtbar grund for produktion af digitalt kulturstof, opstået i den nordiske virkelighed. Island vil undersøge grundlaget for at oprette en nordisk multimediafond med det mål at producere mere nordisk kulturstof. En sådan fond ville være banebrydende.

At gøre fremstød for nordisk kultur

Det er ikke nok at styrke det indre nordiske kultursamarbejde. Der er også behov for at gøre fremstød for nordisk kultur og koordinere Ministerrådets arbejde internationalt. I 2004 vil der blive fokuseret på Balkan, ligesom kontakterne med de britiske øer søges styrket. Island vil også tage initiativet til at undersøge mulighederne for et nordisk kulturforetagelse i Japan i forbindelse med Expo 2005. Der sigtes på at holde et seminar i september 2004 om nordiske kulturforetagelse.

Uddannelse og videnskab

Island lægger vægt på, at det nordiske uddannelses- og videnskabsmarked, så vidt muligt, skal fungere som en helhed. Dette fører til både synergi og en mere funktionel arbejdsmåde.

Island agter at følge op på Sveriges resultatrige indsats på kultur- og videnskabsområdet, i overensstemmelse med blandt andet rapporten *Nordbornas rättigheter*. Der arbejdes på at indføre en ny ordning for støtteprojekter under fællesbegrebet *Nordplus*, *Nordnet3* skal udbygges og der skal foretages ændringer i nordiske forskningsinstitutioner. Samtidig skal Nordisk Ministerråds handlingsplan for uddannelse og videnskab 2000-2004 følges op. Island vil tage initiativet til at udforme en koordineret uddannelses- og videnskabspolitik for Ministerrådet. Der vil blive lagt vægt på et forstærket samarbejde om tværfaglige opgaver i rådgivende udvalg på disse områder.

Livsfærdigheder og den levende skole

Island vil bidrage til, at livsfærdigheder debatteres i løbet af 2004. Denne debat skulle gerne knyttes til andre begreber, der ofte figurerer i diskussionen om skolen i Norden. I bestræbelserne for at opdrage et helstøbt individ bør det veje tungt, at arbejde med begreber som demokrati som tankeform, færdigheder og ledelsesform med vægt på de unges virke. Det er naturligt at disse sættes i fokus under en temakonference i 2004, *Uddannelse og menneskelige ressourcer - et levende skolesamfund for fremtiden*.

Koordinering inden for forskning og innovation

Der skal arbejdes for øget samarbejde mellem de nordiske universiteter og andre institutioner og virksomheder, der udfører forskning på topniveau, for at sikre kvaliteten af forskeruddannelsen. Norden skal også være et forbillede med hensyn til at koordinere forsknings- og innovationssystemer i tråd med hvad EU efterlyser i sit program om det europæiske forskningsområde. Island agter at følge op på konklusionen af *hvidbogen*, der blev fremlagt under Nordisk Råds session i Oslo 2003, om Norden som ledende region for forskning og innovation.¹ Vigtigst i *hvidbogen* er forslag om at skabe et godt netværk mellem universiteter, forskningsinstitutioner og fonde, der støtter forskning, teknologisk udvikling og innovation. Samtidig ønsker Island at fremme koordineringen af initiativer og styrke samarbejdet mellem ministerråd og institutioner inden for disse områder. I et samarbejde mellem disse parter afholdes en international konference om, hvordan en udbytterig teknologi- og videnskabspolitik bedst kan udformes og følges op.

Innovation i erhvervslivet

Det er et erklæret mål at styrke erhvervslivets konkurrencedygtighed og udrydde hindringerne for, at Norden bliver et fælles hjemmemarked. Island vil prioritere disse

¹ Gustav Björklund. *Nordisk forskning och innovation - globalt ledande genom ökad samarbete*, Åbo 2003.

mål. En del af opgaven er at analysere den forskel der er på nordiske virksomheders driftsvilkår, og som står i vejen for deres udvikling og konkurrenceevne. Det skal også vurderes, hvordan disse hindringer kan ryddes af vejen, og hvordan viden og penge bedst kan flyde mellem landene.

Der skal gøres en indsats for at formindske kløften mellem videnskabelig forskning og innovation i erhvervslivet. *Hvidbogens* konklusioner bliver et indlæg her. Landenes konkurrenceposition og økonomiske fremskridt afhænger i stor grad af synergieffekten mellem disse to faktorer. Island agter at gøre sit til at skabe større forståelse for denne effekt og for at man kommer videre i bestræbelserne på at styrke samarbejdet mellem forskere og innovatorerne i erhvervslivet. En vigtig forudsætning for at det kan lykkes er, at ministerrådet for uddannelse og videnskab og ministerrådet for erhverv arbejder sammen.

Der vil blive lagt vægt på at forstærke samarbejdet mellem de nordiske institutioner, der har som mål at forbedre erhvervslivets nordiske og internationale rammer. Der vil også blive lagt vægt på kontakten til Nordisk Innovationscenter, der afløser Nordisk Industrifond og Nordtest, og åbner i begyndelsen af 2004. Island har den indstilling, at det nye center skal have en ledende rolle, især i at styrke samarbejdet om forskning, teknologisk udvikling og inno-

vation, men også i at rydde hindringer for erhvervsmæssige fremskridt af vejen. Der lægges vægt på, at centret straks det første år bliver godt præsenteret og anerkendt som et bærende element i innovation og økonomisk udvikling i Norden.

Rapporten *Vest-Norden i det nordiske samarbejde* bliver en vejviser i arbejdet for at styrke erhvervsliv og økonomisk udvikling på Færøerne og i Grønland. Der lægges vægt på forskning og innovation i erhvervslivet og på at etablere et kontaktnet for små og mellemstore virksomheder.

Fleksibel uddannelse

Voksenuddannelse i sin bredeste betydning er i hurtig udvikling. Fleksibel uddannelse giver uddannelsesmuligheder, hvor der ikke er adgang til traditionelle skoler. Den skaber også grundlag for skolesamarbejde, både i de enkelte lande og de nordiske lande imellem. Det undersøges, hvordan voksenuddannelse og fleksibel uddannelse kan indarbejdes i regionale udviklingsplaner i Norden, så de menneskelige ressourcer i områder med spredt bebyggelse udnyttes bedre.

Et nyt nordisk sprogråd

Det er vigtigt at styrke de nordiske sprogs position, både i og udenfor Norden. Island ønsker, at det nye Nordiske

Sprogråd baner vejen for de nordiske sprog og styrker dem i de unges engelskfarvede sprogomgivelser. Der må også gøres en indsats for at styrke nordisk sprogforståelse, især med hensyn til de små sprogsamfunds problemer.

De menneskelige ressourcer

Da nordboerne selv er Nordens mest frugtbare ressource, er det vigtigt at vide, hvordan denne bedst kan kultiveres og bruges. Ballasten i den nordiske velfærdsmodel er fællesansvaret for individets velfærd og sikkerhed. Her bygger de nordiske lande på fælles værdier.

Folkesundheden skal forbedres

Med organiserede, anerkendte og videnskabeligt afprøvede foranstaltninger er der gjort en indsats for forbedret sundhed for folket eller definerede samfundsgrupper. Det har resulteret i, at der er oprettet folkesundhedsinstitutter i alle de nordiske lande. Island ønsker at styrke samarbejdet mellem folkesundhedsinstitutterne og vil tage initiativ til at deres repræsentanter mødes til årlige samrådsmøder.

Samarbejde på IT-området

Island lægger vægt på at styrke og gøre bedre brug af ressourcer i sundheds- og socialtjenesten. Det er yderst vigtigt at forbedre servicen for medborgerne og øge færdighederne blandt de ansatte i socialtjenesten ved at udnytte

IT og samle oplysninger på en organiseret og sikker måde. Hovedopgaven er at oprette et sundhedsnet med elektroniske sygejournaler og forskellige databaser. Landene er ikke kommet lige langt på dette område. Det er derfor vigtigt at samarbejde. Grundlaget for samarbejde om at udvikle elektroniske sygejournaler bør undersøges, og der lægges vægt på forskning i dette øjemed.

Personalepolitik i sundheds- og socialtjenesten

Sundheds- og socialtjenesten i Norden kræver omfattende arbejdsstyrke og de ansattes færdigheder er af stor betydning. Personalet i sundhedstjenesten er veluddannet og denne menneskelige ressource skal styrkes mest muligt. I begyndelsen af et nyt århundrede står de fleste lande dog overfor en mangel på personale i sundhedssektoren og en ubalance mellem specialer. Sundhedstjenesten konkurrerer i stigende grad om personale med andre sektorer.

I løbet af 2004 skal der arbejdes for at formidle oplysninger mellem landene om personalepolitik i sundheds- og socialtjenesten og om de vigtigste fremskridt på dette område.

Koordineret ældreomsorg

En af de opgaver der skal løses for at forbedre ældreomsorgen er at udvikle og koordinere et servicenet af hjemmehjælp, hjemmepleje, gerontologiske afdelinger og institu-

tionsanbringelse. Samtidig er der ikke tilstrækkelige tilbud til at møde de ældres midlertidige behov. Det er vigtigt, at ældre mennesker får støtte til at bo hjemme så længe som muligt for at kunne deltage i det almindelige, daglige liv. Det er også vigtigt at gøre arbejdet inden for ældreservicen attraktivt og forbedre de ansattes uddannelse. Island vil foreslå, at en fremtidsvision for ældreforsorgen drøftes i nordiske fora.

Nye beskæftigelsesmuligheder for handicappede

Handicapservice står ved et vendepunkt. Nye synspunkter vinder frem, og der fokuseres i højere grad på muligheder og evner. Under det europæiske handicapår i 2003 blev der lagt stor vægt på at finde frugtbare løsninger for at sikre fuld beskæftigelse til handicappede. De skal have lejlighed til at udvikle sit potentiale på egne betingelser. Island foreslår, at der skabes nye beskæftigelsesmuligheder for handicappede. Samtidig mener Island, at handicappede på samme måde som andre så vidt muligt, skal have lige ret til uddannelse og arbejde.

Derfor foreslås det, at Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor, NSH, undersøger mulighederne for nordisk udveksling for handicappede på beskyttede arbejdspladser. Målet er at påbegynde et pilotprojekt i løbet af 2004.

Bedre service for børn med særbehov

Island forbereder et forslag om, at der redegøres for den service, der ydes til børn med særbehov og deres familier. Det skal specielt undersøges om den service, der hidtil for eksempel har været forbeholdt familier med handicappede børn, også kan være til nytte for andre familier, der har brug for hjælp på grund af sygdom eller sociale omstændigheder.

Indsatser mod misbrug af rusmidler

Meningsudveksling og gensidig formidling af oplysninger om brug af rusmidler i Norden er vigtig i kampen mod misbrug. Der lægges også vægt på, at de nordiske lande styrker samarbejdet om indsatser mod misbrug af rusmidler og bliver enige om fælles mærkesager internationalt. Der foreslås en nordisk undersøgelse af resultaterne af de behandlinger, som unge misbrugere får tilbudt.

Behandling til fængslede misbrugere

Norden har deltaget aktivt i kampen mod sygdomme i Østersørådets regi, blandt andet i fængsler i Baltikum og Rusland. Det er vigtigt at foretage komparative undersøgelser i nordiske fængsler og samle flere oplysninger om fangers helbred, smitteveje, beskyttelse mod sygdomme og misbrug af narkotika og alkohol. Det er også vigtigt som eksperiment at tilbyde misbrugere, der er til afsoning, tidsbegrænset behandling og bruge fængselstiden til aktiv behandling.

Bolig til alle

Alle behøver tag over hovedet, og det er en af myndighedernes hovedopgaver at sikre, at alle kan bo i en sikker bolig. Med dette for øje agter Island at arbejde i overensstemmelse med *Samarbejdsprogram for bygge- og boligsektoren 2002-2005*.

Der lægges vægt på et projekt, der har til formål at skabe overblik over boligsituationen i forskellige regioner. Projektet udarbejdes i samarbejde med embedsmandskomiteen for regionalpolitik og Nordregio, det nordiske center for regional udvikling. Social boligpolitik bliver drøftet på en konference under formandskabsåret.

Der sigtes mod at påbegynde et projekt om bæredygtig udvikling på bolig- og bygningsområdet. Under dansk ledelse er der udarbejdet et pilotprojekt om erfaringer med bypolitik i Norden, der bliver introduceret på en konference i Danmark i 2004.

Målettet regionalpolitik

Island ønsker at prioritere to hovedopgaver i regionalpolitikken: forøget brug af IT og indsats for at opbygge et stærkt uddannelses- og kulturudbud i områder med spredt bebyggelse. Der skal arbejdes hen mod et styrket netsam-

arbejde og distancesamarbejde på basis af en undersøgelse om bredbåndspolitik i Norden.

Det foreslås, at universiteter i udkantsområder får til opgave at undersøge både betydningen af distanceuddannelse for regional udvikling og betydningen af telemedicin for sundhedstjenesten.

Island støtter EU's *Northern Periphery* programs prioritering af brugen af IT inden for handel og markedsføring.

Der skal gøres en indsats for at forøge beskæftigelse for kvinder og unge i områder med spredt bebyggelse.

Den virksomhed der foregår i Nordregio skal styrkes. Det foreslås, at instituttet får til opgave at evaluere resultaterne af regionale indsats i Norden.

Island vil lægge vægt på samarbejdet inden for EU's programmer om regional udvikling i Norden. Samarbejde om transportløsninger og boligpolitik er vigtigt for at styrke beskæftigelse og bosættelse i udkantsområder. I 2004 agter Island at lægge vægt på yderligere støtte til regionalsamarbejdet i de nordiske grænseområder og følge op på rapporten *Vest-Norden i det nordiske samarbejde*.

Væk med den kønsbestemte lønforskel

Under formandskabet vil Island lægge vægt på tiltag til at mindske kønsbestemte lønforskel i tråd med minister-rådets samarbejdsprogram på ligestillingsområdet. I denne forbindelse understreges vigtigheden af et samarbejde mellem ligestillings- og arbejdsmarkedssektoren.

Det nordiske arbejdsmarked er endnu kønsopdelt, selvom kvinder målrettet er blevet opfordret til at søge arbejde inden for arbejdsområder, der traditionelt har tilhørt mænd. Island mener også det er vigtigt at fokusere på de områder, der traditionelt har været kvindernes, så mænd får bedre mulighed for at arbejde inden for pleje og pædagogik.

Et skridt hen mod ligestilling er at sikre kønnenes lige ret til forældre- og barselsorlov. Island satser på, at der i løbet af året udføres en komparativ undersøgelse af erfaringen med barselsorlov blandt nordiske forældre samt hvilke hindringer der er for, at folk gør brug af denne ret.

I 2004 er det 30 år siden ministerrådet om ligestilling blev stiftet. Island ønsker at mindes dette ved blandt andet at se tilbage, vurdere resultaterne og overveje, hvad der kunne være gjort bedre.

Fri bevægelse af arbejdskraft

Det er vigtigt, at projekter om gensidig anerkendelse af erhvervs kvalificering føres ud i livet i Norden. Island vil også lægge vægt på, at der bygges videre på konklusionerne fra et projekt om indflydelsen af arbejdsformidling i områder med ensidigt erhvervsliv. I disse områder må der foretages yderligere arbejdsmarkedsundersøgelser.

Der er mange tegn på, at de ældre aldersgrupper har større vanskeligheder på arbejdsmarkedet end andre, og at deres arbejdskraft ikke udnyttes som den burde. Derfor ønsker Island at gøre en indsats for at ældre ansattes stilling på arbejdsmarkedet undersøges. Der skal også bidrages til bedre samråd om forbedret sundhedsbeskyttelse og sikkerhed for de ansatte ved storbyggerier.

Der skal fortsat arbejdes på en gennemgang af regler, der hindrer borgernes frie bevægelighed over landegrænser. Her tænkes også på arbejde og sociale rettigheder for tredjelandsborgere med opholdstilladelse. Desuden vil Island lægge vægt på, at programmet for Nordisk Ministerråds samarbejde på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet bliver revideret, og at der fremlægges udkast til et nyt program for 2005-2008.

Konkurrence om forbrugeroplysninger

Nordens beboere er bevidste om deres forbrugerrettigheder og stiller krav om kvalitet, pris og sikkerhed. Herved lægges et sundt pres på erhvervsliv og myndigheder. Dette er især en fordel, når rammerne for erhvervslivet ændres hurtigt i takt med globalisering, øget elektronisk handel, privatisering og virksomhedsfusioner. Derfor er det vigtigt at sikre forbrugernes retssikkerhed i handel på frie og åbne markeder, der styres af konkurrence.

Island vil forberede seminarer om forbrugerpolitik, både om forbrugerbeskyttelse og om de unges livsstil og forbrugsmønstre. Det er også vigtigt, at forbrugernes stilling i

Vestnorden får særlig opmærksomhed i landenes samarbejdsprojekter.

Der vil blive afholdt en konkurrence i Norden i 2004 om det bedste oplysningsmateriale om forbrugeranliggender. Under Nordisk Råds session i Island i 2005, vil der blive overrakt en udmærkelse.

Island vil gøre en indsats for bedre brug af det nordiske samarbejdsnet om forbrugeranliggender og forbrugerundersøgelser ved udformningen af en handlingsplan om nordisk samarbejde på dette område.

- Der følges op på forslag og anbefalinger vedrørende kultur, uddannelse og videnskab, der er præsenteret i rapporten *Vest-Norden i det nordiske samarbejde*.
- Der skal afholdes et fælles ministermøde for Norden, Baltikum og Nordvestrusland om samarbejde inden for uddannelse og videnskab.
- Der afholdes en konference om ressourcer i den oldnordiske litteratur.
- Hensigten er at holde et seminar om globale fremstød for nordisk kultur.
- Grundlaget skal undersøges for at oprette en nordisk multimediefond, der kan støtte produktionen af digitalt kulturstof.
- Livsfærdigheder bliver nøgleordet på temakonferencen *Uddannelse og menneskelige ressourcer - et levende skolesamfund for fremtiden*.
- Der lægges vægt på at følge op på forslag fra *Hvidbogen* om Norden som ledende region for forskning og innovation, og der afholdes en international konference for at drøfte forslagene.
- Der skal bygges bro mellem videnskabssamfundet og innovatører i erhvervslivet.
- Det skal undersøges, hvordan voksenuddannelse og fleksibel uddannelse kan integreres i nordisk regionalpolitik for bedre at udnytte de menneskelige ressourcer i spredte bebyggelser.
- Det foreslås, at en fremtidsvision for ældreomsorgen diskuteres i det nordiske forum.
- Der må findes alternative beskæftigelsesmuligheder for handicappede og iværksættes et pilotprojekt om udveksling mellem beskyttede arbejdspladser i Norden.
- Resultaterne af den behandling, der tilbydes unge misbrugere, skal evalueres.
- Universiteter i udkantsområder får til opgave at evaluere betydningen af distanceuddannelse og telemedicin for den regionale udvikling.
- Der holdes konferencer om social boligpolitik og om resultater i bypolitik.

- Nye veje skal søges for at forbedre beskæftigelsesmulighederne for kvinder og unge i områder med spredt bebyggelse.
 - Det foreslås, at der foretages en komparativ undersøgelse af forældres erfaringer med barselsorlov i Norden.
 - De ældre aldersgruppers stilling på arbejdsmarkedet skal undersøges.
 - Der skal udarbejdes et nyt samarbejdsprogram på arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet.
 - Der vil blive afholdt seminarer om forbrugerbeskyttelse og de unges forbrugsmønstre.
 - Der afholdes en konkurrence om den bedste, nordiske forbrugerinformation.
-

Få steder i Europa findes der så store områder af uberørt natur som i Norden. Dette bidrager til Nordens særstilling. De uberørte områder er værdifulde ressourcer, som folk er ved at få øjnene op for, da det som regel er umuligt eller også uhyre kostbart at genoprette natur, der er gået tabt. Der vil blive gjort en indsats for at beskytte disse ressourcer og udnytte dem på en bæredygtig måde.

Betydningen af nationalparker og fredede områder for økonomi, friluftsliv og sundhed skal vurderes. Det er også vigtigt at se på, hvordan naturbeskyttelse og udnyttelse af ressourcer kan koordineres. Island vil indbyde til en konference om dette emne i efteråret 2004. Der lægges især vægt på deltagelse af frivillige organisationer for at sikre en demokratisk debat. Dette er en logisk fortsættelse af en konference, afholdt på svensk initiativ i 2003 om Nordens skove. Hovedmålet er at styrke interessen blandt frivillige organisationer for nordisk samarbejde og åbne kanaler for deres indbyrdes diskussion og dialog med myndighederne.

Island lægger også stor vægt på, at strategien for bæredygtig udvikling i Norden bliver fulgt op, og at den kommer til at dække flere aspekter. Der arbejdes med en ny og revideret strategi for 2005-2010 der skal træde i kraft ved afslutningen af det islandske formandskab.

Beskyttelse af havmiljøet

Det nordiske miljøhandlingsprogram, der udløber i slutningen af 2004, er grundlaget for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse. Under formandskabet er det en vigtig opgave for Island at forberede et nyt handlingsprogram.

Fangst er langt fra det eneste, der har indflydelse på havets levende ressourcer. Miljøfaktorer og indirekte påvirkning fra menneskets aktiviteter betyder også meget. Klimaændringer i de arktiske områder og den indflydelse de har på havmiljøet kommer i fokus i 2004. Under formandskabet vil Island foreslå, at miljø- og fiskerisektoren i samarbejde organiserer en konference om beskyttelse af havmiljøet. Hensigten er at afholde konferencen i foråret 2004.

Sikre levnedsmidler

Naturens spisekammer til lands og til havs er en rig men også sårbar ressource, der skal beskyttes. Derfor er det

nødvendigt at sikre bæredygtig udnyttelse og forhindre forurening. Hygiejnen i fødevarereproduktionen og overvågning af produkternes kemiske indhold må forbedres.

Under det islandske formandskab skal handlingsplaner og beslutninger om levnedsmidler følges op, først og fremmest *Handlingsprogram for det nordiske levnedsmiddelsamarbejde frem til år 2004* og *Ministerdeklaration for økt mattrygghet i Norden*, eller den såkaldte *Grønlandsdeklaration* fra 2002.

Island vil lægge vægt på forbrugeroplysninger om sikre levnedsmidler, inklusive drikkevand, og metoder til at forhindre forurening. Hensigten er at afholde en oplysningskampagne i folkeskolens ældste klasser, og der gøres en indsats for at forøge den almene forståelse for at drikkevand er en vigtig ressource.

Der følges op på fødevarerministrenes beslutning fra 2003 om at styrke samarbejdet på fødevarerområdet mellem tre embedsmandsudvalg. I løbet af året skal der også gøres en indsats for, så vidt det er muligt, at koordinere tiltag der har til hensigt at sikre forbrugernes og producenterens interesser. I denne forbindelse skal der holdes en konference under overskriften *Sikre levnedsmidler - sporbarhed, sikkerhed, sundhed*.

Rene fiskeriprodukter

For at sikre maksimalt udbytte af havets ressourcer i fremtiden er det vigtigt, at de udnyttes på en fornuftig måde. Det mål nås kun med bæredygtigt fiskeri, miljøbeskyttelse og oplysning om fiskeriprodukters sundhed. Island vil gøre en indsats for at sikre, at fiskeriprodukter er rene og sunde og formidle oplysninger om dette til forbrugerne. I denne henseende vil Island fortsætte tidligere formandskabers indsatser, blandt andet det svenske tiltag, for at forhindre forurening af PCB og andre persistente organiske stoffer i fiskeriprodukter.

Island prioriterer koordineringen af oplysninger om bæredygtig udnyttelse af marine ressourcer og information om fiskeriprodukters kemiske indhold, sporbarhed og mærkning. Disse oplysninger kan indsamles og opbevares i en koordineret database, hvor data om de forskellige havområders og enkelte arters særstilling er tilgængelige. Dette er et omfattende projekt der kræver samarbejde både hjemme og ude. Island agter at bruge formandskabsåret til at påbegynde disse store opgaver.

Genetiske ressourcer i dyr og planter

Udviklingen i landbruget og beboelsen af spredt bebyggede områder bygger for en stor del på bæredygtig udnyttelse af de genetiske ressourcer. Der lægges derfor stor

vægt på projekter til bevaring og udvikling af traditionelle genetiske ressourcer i husdyr og nytteplanter, såvel som de muligheder der ligger i udnyttelsen af vilde organismer. Der afholdes en konference om jordbrugssamarbejdet udvikling i Vestnorden og arbejdes med projekter om skovdyrknings indflydelse på miljø og samfundsstruktur i tyndt befolkede områder.

Hydrogen og vedvarende energikilder

I de seneste år har nordisk samarbejde i energianliggende været fokuseret på tre kerneområder: det åbne elmarked, klimaproblemer og samarbejdet med Baltikum. Der pågår også projekter, hvis mål er energieffektivitet og brug af vedvarende energikilder i udkantsområderne. Her har Nordisk Energiforskning spillet en vigtig rolle. Bedre udnyttelse af energien er helt i tråd med Islands prioriteringer. Få områder i verden er så energirige som Norden, og landene står også i spidsen i anvendelsen af vedvarende energikilder. I Norden findes stor erfaring og ekspertise i energisektoren.

De nordiske lande har et unikt samarbejde om at åbne elmarkedet, og de er et forbillede for andre lande i spørgsmålet om, hvordan der bedst oprettes et fælles, frit energimarked. Alle de nordiske lande har godkendt Kyotoaftalen

og vist deres vilje til at påbegynde samarbejdsprojekter for at formindske udslip af drivhusgasser i Baltikum. Samarbejdet med Baltikum og Nordvestrusland har til formål at styrke disse områders elmarked og forøge brugen af vedvarende energikilder.

Island lægger vægt på at fortsætte ad den vej, der er blevet banet på de tre kerneområder. Man ønsker at forøge brugen af vedvarende energi i Vestnorden, især på Færøerne og i Grønland, som er afhængige af olie til opvarmning og elproduktion. Det er vigtigt at udarbejde en handlingsplan om energiforbrug i regioner og landsdele og undersøge fordelene ved at udnytte vindenergi og varmepumper til opvarmning af huse. Der lægges vægt på forbedret energieffektivitet i fossilt brændstof.

Det er Islands mål, at Norden tager føringen i forskning i hydrogen og hydrogenforbindelser. Det er vigtigt at styrke forskningssamarbejdet og undersøge om og hvordan hydrogen kan øge brugen af vedvarende energi i Vestnorden. Island ønsker samtidig at styrke forskning i hvilken indflydelse klimaændringer har på energiforsyningen. Nordens vandenergikilder er følsomme overfor de temperaturændringer der forudsiges i de kommende år og derfor er det vigtigt at holde et vågent øje med denne ressource.

Transport og bæredygtig turisme

Island prioriterer sikkerheden i trafik og transport. På grundlag af forslag i rapporten *Vest-Norden i det nordiske samarbejde* skal der også arbejdes på at forbedre trafik og transport i Vestnorden. Der skal udformes en politik for kultur-turisme og lægges vægt på det videre arbejde med udformningen af politik og handlingsplan for bæredygtig turisme i de arktiske områder. Det skal endvidere sikres, at Norden står i spidsen for at skabe adgangsmuligheder for handicappede turister.

Nordøstpassagen

Internationale organisationer, institutioner og virksomheder har undersøgt muligheden for at åbne en ny transportrute fra det indre Centralasien og forbinde den med Nordeuropas transportrute til Amerika. Det ville væsentligt forkorte afstanden mellem Amerika og Centralasien og denne nye passage ville være en stor gevinst. Island vil arbejde for, at Norden støtter dette projekt.

- Der lægges vægt på at beskytte uberørt natur og udnytte den på en bæredygtig måde.
- Der afholdes en konference om den betydning som nationalparker og fredede områder har for økonomi, friluftsliv og sundhed.
- Et nyt nordisk miljøhandlingsprogram er en prioritet.
- I foråret 2004 afholdes en konference om tiltag for at beskytte havmiljøet.
- Forskning i hydrogen skal styrkes og bedre udnyttelse af vedvarende energikilder prioriteres.
- Der gøres en indsats for at øge brug af vedvarende energi i Vestnorden, især på Færøerne og i Grønland.
- Forskningen i klimaændringers indflydelse på energiforsyningen i Norden skal styrkes.
- Der udformes en politik for kulturturisme i Norden og for bæredygtig turisme i de arktiske områder.
- Der skal gøres en indsats for oplysning om sikker mad og afholdes en nordisk konference under overskriften *Sikre levnedsmidler - sporbarhed, sikkerhed, sundhed.*
- Indsatser for at sikre, at fiskeriprodukter er sunde skal prioriteres og oplysninger om dette formidles til forbrugerne.
- Der påbegyndes et omfattende projekt med det formål at oprette en multinational database om fiskearter, havområders særstilling og mærkning af fiskeriprodukter.
- Der afholdes en konference om jordbrugssamarbejdets udvikling i Vestnorden.
- Der lægges vægt på projekter om ændret jordudnyttelse så som skovdyrkning og dennes indflydelse på økosystemer, det sociale miljø og bebyggelse.

*Brand af Brand
brænder, til brændt den er,
Flamme livnes af Flamme;
Mand af Mand
bliver paa meget klog,
skyr han Folk, et Fæ.*

Fra Den Højes Ord

Nordisk

MINISTERRÅD

www.government.is/NMR2004